

ผู้สูงอายุ: ประชากรตรงกลาง ที่ถูกผลักให้เป็นคนชายขอบ (Elderly: Inner People to Be Marginalised)

ปราโมทย์ ประสาทกุล, ศุทธิดา ชวนวัน, และกาญจนา เทียนลาย
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

“ประชากรชายขอบและความไม่เป็นธรรมในสังคมไทย”

การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 8

ประชากรและสังคม 2555

2 กรกฎาคม 2555 รร.รอยัลริเวอร์ กรุงเทพฯ

ในอนาคตอีก 30 ปีข้างหน้า (2583)

ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป จะมีจำนวนถึง 16.6 ล้านคน ซึ่งคิดเป็น 27% ของประชากรทั้งหมด 61.7 ล้านคน

- **สังคมไทย เป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์**

จำนวนประชากรคาดประมาณประเทศไทย 2553 และ 2583

กลุ่มอายุ (ปี)	2553 (ล้านคน)	%	2583 (ล้านคน)	%
รวม	63.7	100.0	61.7	100.0
0-14	13.2	20.7	8.5	13.8
15-59	42.9	67.3	36.6	59.3
60+	7.5	11.7	16.6	26.9
60-69	4.3	57.3	8.2	49.4
70-79	2.4	32.0	6.0	36.1
80+	0.8	10.7	2.4	14.5
		100.0		100.0

พลังที่ช่วยดึงให้ผู้สูงอายุยังคงอยู่วงใน

วัฒนธรรมประเพณีไทย

- ให้ความเคารพนับถือ, ให้ความสำคัญในการร่วมพิธีกรรมต่างๆ , เป็นศูนย์กลางทางจิตใจของลูกหลาน, ผู้สะสมภูมิปัญญา , ค่านิยมความกตัญญูรู้คุณ ฯลฯ

รัฐธรรมนูญ, พรบ.

- ความเสมอภาค
- สิทธิพิเศษ

ทุนนิยม

บริโภคนิยม

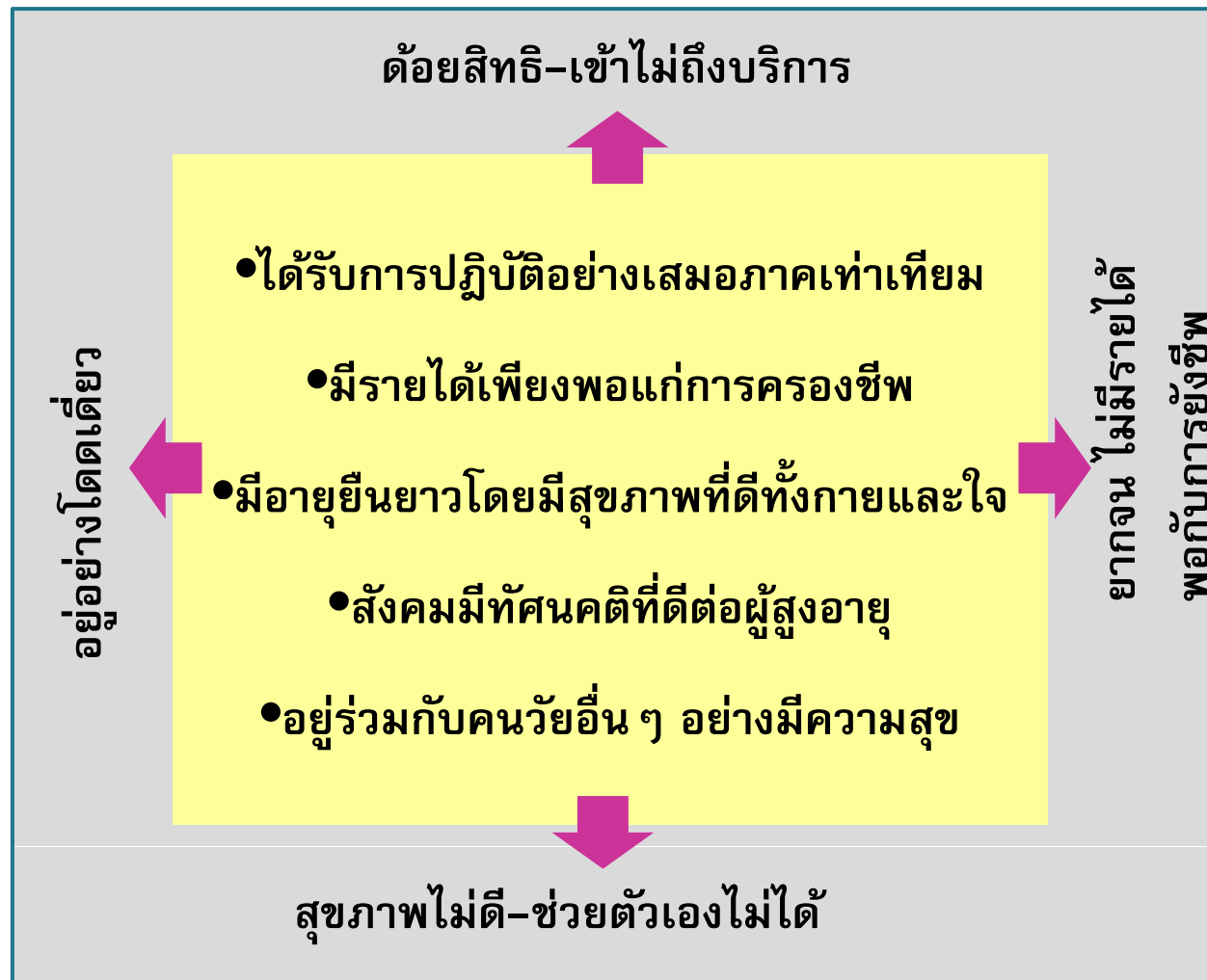
โลกาภิวัตน์

วัยาคติ

(ทัศนคติต่อเชิงลบ, อคติต่อผู้สูงอายุ)

- ผู้สูงอายุเป็นภาระของลูกหลาน
- สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายของรัฐในการให้สวัสดิการ
- ไม่เป็นผู้ผลิตทางเศรษฐกิจอีกต่อไป
- ไร้ประโยชน์

แรงผลักดันประชากรสูงอายุ ให้ออกจากพื้นที่ส่วนกลางไปอยู่บริเวณชายขอบ

กลายเป็นคนชายขอบ..

เพราะด้อยสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

- ▶ ปี 2553 มีครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นแบ่งความยากจนอีกมากถึงร้อยละ 6.8
- ▶ ผู้สูงอายุส่วนหนึ่งต้องการความมั่นคงเรื่องรายได้เพื่อการยังชีพ
- ▶ ปัจจุบันผู้สูงอายุทุกคนได้รับเบี้ยยังชีพ 500 บาทต่อเดือน (และกำลังจะได้เพิ่ม)

เพราะสังขาร...จึงต้องกลายเป็นคนชายขอบ

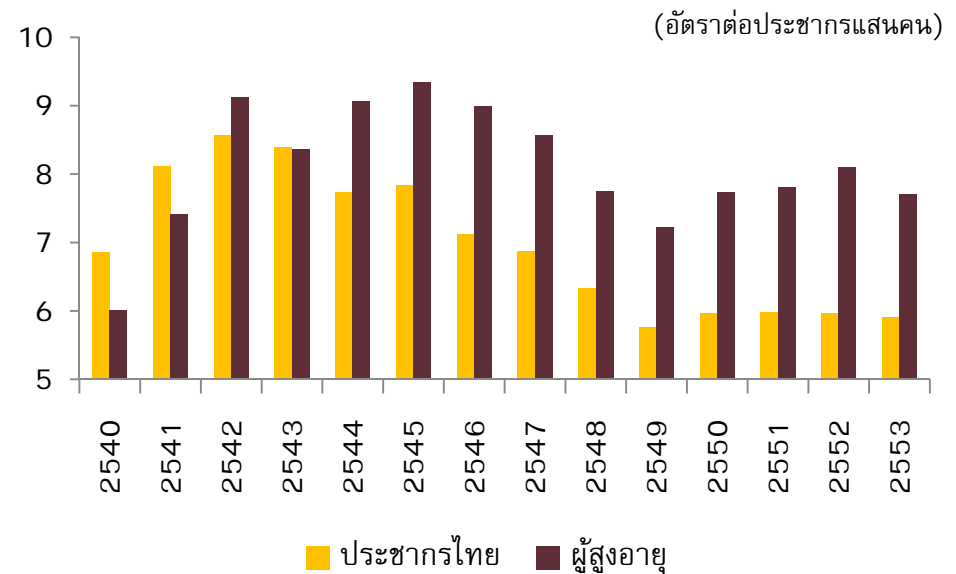
จำนวนประชากรสูงอายุ
ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ พ.ศ. 2553-2583

จำนวน X1,000

เพศ	2553	2583
ชาย	113.8	268.4
หญิง	180.5	471.2
รวม	294.2	739.6

อีก 30 ปีข้างหน้า..จะมีผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือ
ตัวเองได้ 7 แสน 4 หมื่นคน
ซึ่งต้องการคนดูแลใกล้ชิดระยะยาว

อัตราการฆ่าตัวตายของประชากรไทย
และของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป พ.ศ. 2540-2553

ที่มา: จำนวนการฆ่าตัวตายเป็นรายอายุในปีต่างๆ ได้จากกรมสุขภาพจิต
กระทรวงสาธารณสุข (2554)
จำนวนประชากรรายอายุ ซึ่งใช้เป็นตัวหารได้จากทะเบียนราษฎร กระทรวงมหาดไทย

ในอนาคต..ผู้สูงอายุมีแนวโน้มว่าจะอยู่ตามลำพังมากขึ้น

ลักษณะการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุในปี 2555

ลักษณะการอยู่อาศัย	จำนวน(ล้านคน)	ร้อยละ
อยู่คนเดียว	0.6	7.7
อยู่กับคู่สมรสเท่านั้น	1.3	16.3
อยู่หลายคน	6.3	76.0
รวม	8.0	100.0

ผู้สูงอายุที่น่าเป็นห่วง

- ผู้สูงอายุอยู่คนเดียวในเมือง
- ผู้สูงอายุอยู่กับเด็กในชนบท
- ผู้สูงอายุอยู่ตามลำพังกับผู้สูงอายุด้วยกันในเมือง และชนบท

บริการสาธารณะ...

ทำให้ผู้สูงอายุต้องกลายเป็นคนชายขอบไปโดยปริยาย

บริการสาธารณะที่ไม่เอื้อต่อผู้สูงอายุ

- บริการขนส่งมวลชน เช่น รถประจำทาง รถไฟฟ้า รถใต้ดิน รถไฟ
- ทางเข้าออกเพื่อโดยสารยานพาหนะ
- อาคาร สถานที่ต่างๆ
- ทางเดินเท้า
- ห้องน้ำสาธารณะ
- ฯลฯ

เราจะทำอย่างไร เพื่อไปสู่สังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ

- ส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีที่ช่วยส่งเสริมค่านิยมทางบวกที่สังคมมีต่อผู้สูงอายุ และลดอคติที่มีต่อผู้สูงอายุ
 - ทำนุบำรุงวัฒนธรรมอันดีงามเกี่ยวกับผู้สูงอายุ
 - สื่อสารประชาสัมพันธ์เพื่อป้องกันมิให้คุณค่าผู้สูงอายุในสายตาคนรุ่นใหม่เสื่อมถอยลง
 - ส่งเสริม “**พฤตศึกษ**” ให้เป็นโครงการสำคัญของประเทศ

พฤตศึกษา หมายถึง การให้ข้อมูล ข่าวสาร และความรู้แก่ประชาชนทุกเพศทุกวัย เกี่ยวกับกระบวนการที่ประชากรมีอายุสูงขึ้น ซึ่งมีสาระครอบคลุมสถานการณ์ แนวโน้ม สาเหตุ และผลที่ตามมาของการมีอายุสูงขึ้นของประชากร

● ช่วยผู้สูงอายุที่ด้อยสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม

- การจ่ายเบี้ยยังชีพ (ถ้ายังคงมี) ควรจ่ายตามความจำเป็น
- ปรับเบี้ยยังชีพให้สูงขึ้นตามระดับค่าครองชีพ
- ควรปรับปรุงระบบข้อมูลทะเบียนราษฎร
- เรื่องอายุของผู้มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพจาก 60 ปี

เป็นเริ่มตั้งแต่อายุ 65 ปีขึ้นไป

● ส่งเสริมสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุ

- สร้างเสริมสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุที่ยังแข็งแรง
- ช่วยผู้สูงอายุที่ป่วยเรื้อรังและต้องการผู้ดูแลใกล้ชิดเป็นพิเศษที่ไม่ได้อยู่ในโรงพยาบาลหรือที่อยู่ตามบ้านของตนเอง เช่น ผู้ป่วยด้วยโรคสมองเสื่อม เป็นอัมพฤกษ์ อัมพาต เพราะเส้นโลหิตในสมองแตก ฯลฯ
- ป้องกันและส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ โดยผ่านสื่อชนิดต่าง ๆ

- **ช่วยเหลือผู้สูงอายุที่อยู่ตามลำพัง**

- **อปท. ควรบรรจุเรื่องการช่วยเหลือผู้สูงอายุไว้ในงานของตน**
- **มีเจ้าหน้าที่หรืออาสาสมัครทำงานเยี่ยมบ้าน และช่วยเหลือตามความจำเป็น**
- **มีโครงการให้ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้แก่ผู้สูงอายุที่อยู่ตามลำพัง**
- **อปท. ควรมีศูนย์ประสานงานให้ความช่วยเหลือ และเปิดช่องทางในการติดต่อสื่อสาร**
- **ส่งเสริมให้มีการสร้างที่อยู่อาศัยสำหรับประชากรกลุ่มนี้เพิ่มขึ้น**

- **ปรับปรุงการคมนาคมขนส่งและสิ่งก่อสร้างสาธารณะให้
เอื้อต่อผู้สูงอายุ**

- จัดปรับปรุง และจัดระเบียบถนนหนทาง ทางเท้า ทางเดินข้ามถนน และทางเข้าถึงพาหนะขนส่งสาธารณะให้เอื้อต่อผู้สูงอายุ
- ออกแบบยานพาหนะสาธารณะต่าง ๆ เช่น รถเมล์ รถไฟฟ้า รถไฟ ให้เอื้อต่อผู้สูงอายุ
- ออกแบบอาคารสิ่งก่อสร้างโดยคำนึงถึงการใช้ประโยชน์ของผู้สูงอายุ

ในอนาคต ภาพที่เราไม่อยากเห็น "สังคมผู้สูงอายุที่น่าเวทนา"

- ผู้สูงอายุอยู่อย่างโดดเดี่ยว หงอยเหงา
- ผู้สูงอายุไร้ที่อยู่
- ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง ไม่มีลูกหลานดูแล
- ผู้สูงอายุที่ถูกกระทำรุนแรง
- ผู้สูงอายุอยู่อย่างยากจน ไม่มีรายได้เพียงพอต่อการยังชีพ

เราอยากเห็นสังคมที่เมื่อคนแก่ตัวลง จะไม่ถูกผลักให้เป็นคนชายขอบ